

*Η όλη αλήθεια για το Ουκρανικό
Εκκλησιαστικό Ζήτημα*

Εικόνα Εξωφύλλου

Η Α΄ εν Νικαία Οικουμενική Σύνοδος
Ζαχαρίου Καστροφύλακος, έτ. 1779
(εκ του Σκευοφυλακίου της Ιεράς Μονής Παντοκράτορος)

Ιερά Μονή Παντοκράτορος, Άγιον Όρος 2020
630 86, Καρυαί, Τηλ.: 23770 23253, Fax: 23770 23685
e-mail: pantokrator@pantokrator.gr

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ότι το ζήτημα της Αυτοκεφαλίας της Εκκλησίας της Ουκρανίας έχει απασχολήσει όλον τον ορθόδοξο κόσμο –και όχι μόνο. Πρόκειται για το μεγαλύτερο εκκλησιαστικό γεγονός των τελευταίων δεκαετιών, όχι τόσο γιατί δημιουργήθηκε η δέκατη πέμπτη στην σειρά ορθόδοξη ανεξάρτητη Εκκλησία, όσο για την αντίδραση της Εκκλησίας της Ρωσίας που προκάλεσε διχασμό στην Ορθοδοξία με την διακοπή του μνημοσύνου και της κοινωνίας μεταξύ των πιστών της και όλων όσων αναγνωρίζουν την νέα Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας.

Στηριζόμενοι επιλεκτικά σε κάποιους κανόνες προσπαθούν να πείσουν ότι βαδίζουν σύμφωνα με αυτούς, αγνοώντας, όμως, εκουσίως πολλούς άλλους, ακόμη δε την Ιερά παράδοση και την εκκλησιαστική πράξη, που αναιρούν τους ισχυρισμούς τους. Οι ίδιοι, βέβαια, συνεχίζουν την πολεμική εναντίον του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αγνοώντας την ρήση του Ευαγγελίου· *«ἐὰν ἧ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλή αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν, οὐ δυνήσεσθε καταλύσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὐρεθῆτε»*¹.

Ὡς απάντηση στους ισχυρισμούς εκείνων που εκπροσωπούν το Πατριαρχείο Μόσχας, καταθέτουμε –γνωρίζοντας και μετέχοντας στο εκκλησιαστικό πρόβλημα που έχει προκύψει– όσα ακολουθούν, με στόχο την προβολή της αλήθειας περί του θέματος και τη διαφώτιση των πιστών.

1. ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ ΕΓΙΝΕ ΕΙΣΠΗΔΗΣΗ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

Το 988 εκχριστιανίσθηκε το κράτος των Ρως από τους Βυζαντινούς. Η βάπτιση του λαού έγινε στον ποταμό Δνείπερο στο Κίεβο. Η πρώτη μητροπολιτική έδρα ήταν το Κίεβο και από τότε υπάγονταν

1. Πρξ. 5, 38-39

στον Οικουμενικό Θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως. Κατά τον 14ο αιώνα η πολιτική δύναμη μεταφέρθηκε από το Κίεβο στην Μόσχα. Όλη η περιοχή όμως παρέμενε στην δικαιοδοσία του Οικουμενικού Θρόνου. Οι περιοχές της Ουκρανίας είχαν προσαρτηθεί στα Πολωνο-Λιθουανικά Βασίλεια. Το 1589 ο Μητροπολίτης Μόσχας διεκδίκησε και πήρε τον τίτλο του Πατριάρχη. Το 1685 ο Πατριάρχης Μόσχας Ιωακείμ από κοινού με τον τσάρο Μ. Πέτρο ζήτησε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Διονύσιο Δ' την υπαγωγή στην εκκλησιαστική του δικαιοδοσία των προσαρτηθεισών στην κυριαρχία του Βασιλείου της Μεγάλης Ρωσίας Ανατολικών επαρχιών της Ουκρανίας. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης απέρριψε το αίτημα του Πατριάρχη Μόσχας, αλλά υπέγραψε οικονομικώς την γνωστή Συνοδική πράξη του 1686.

Στην Πατριαρχική αυτή πράξη δίνεται οικονομικώς η άδεια² στον Πατριάρχη Μόσχας να χειροθετεί και να ενθρονίζει τον εκλεγμένο Μητροπολίτη Κιέβου, υπό τον απόλυτο όμως και απαραίτητο όρο ότι ο Μητροπολίτης Κιέβου θα μνημονεύει σε κάθε θεία Λειτουργία το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη³, πράγμα που σημαίνει ότι θα παρέμενε στην κανονική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Χειροτονώντας τον Μητροπολίτη Κιέβου ο Πατριάρχης Μόσχας θα δρούσε ως εντολοδόχος και εκπρόσωπος του Οικουμενικού Θρόνου. Κατά τον ίδιο τρόπο, εξάλλου, είχε δράσει το 1620 ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Θεοφάνης, απεσταλμένος του Οικουμενικού Πατριάρχη, χειροτονώντας Μητροπολίτη στο Κίεβο. Ο Θεοφάνης δεν θεώρησε βέβαια πως με την από εκείνον χειροτονία του Μητροπολίτη της η Μητρόπολη Κιέβου περιερχόταν στην δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων⁴.

2. «δοθῆναι ἄδειαν τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ Μοσχοβίας χειροτονεῖν μητροπολίτην Κιόβου» και «δίδοντος οἰκονομικῶς ἐκεῖνῳ τὴν τοιαύτην ἄδειαν».

3. «Ἦνικά δὲ ἐκτελῶν εἶη ὁ μητροπολίτης οὗτος Κιόβου ... τὴν θείαν καὶ ἱερὰν καὶ ἀναίμακτον Θυσίαν, μνημονεύη ἐν πρώτοις τοῦ σεβασμίου ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ὡς ὄντος πηγὴ καὶ ἀρχὴ καὶ ὑπερκειμένου πάντων τῶν πανταχοῦ παροικιῶν τε καὶ ἐπαρχιῶν».

4. Αλ. Μασσαβέτα, *Η Τρίτη Ρώμη. Η Μόσχα και ο Θρόνος της Ορθοδοξίας*, Αθήνα 2019, σ. 161-162.

Από καμία γραπτή μαρτυρία, ωστόσο, δεν προκύπτει ότι ο Οικουμενικός Πατριάρχης παρέδωσε πλήρως και οριστικώς την Μητρόπολη Κιέβου στην κανονική δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Μόσχας· το αντίθετο μάλιστα. Εκτός αυτού το Πατριαρχείο Μόσχας ποτέ δεν εφάρμοσε τους όρους αυτού του γράμματος και προσάρτησε αυθαιρέτως στην δικαιοδοσία του μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, το 1945, την Εκκλησία της Ουκρανίας, υποβιβάζοντάς την σε Αυτόνομη Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας, λόγω των νέων προσαρτηθεισών επαρχιών της στην Σοβιετική Ένωση. Έπειτα, το 2000, με τον νέο καταστατικό χάρτη της Εκκλησίας της Ρωσίας, υποβίβασε εκ νέου την Αυτόνομη Εκκλησία της Ουκρανίας σε Αυτοδιοίκητη Εκκλησία, προκειμένου να την εντάξει πλαγίως και αθορύβως στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας του Πατριαρχείου Μόσχας, έτσι ώστε να την χαρακτηρίσει εμμέσως κανονικό έδαφός της⁵. Το Πατριαρχείο Μόσχας, δηλαδή, ενήργησε εν προκειμένω χωρίς την ευλογία της Μητρός Εκκλησίας. Και ό,τι γίνεται χωρίς ευλογία, δεν έχει καλό τέλος. Ποτέ δεν μνημονεύτηκε ο Οικουμενικός Πατριάρχης. Διότι η μνημόνευση σημαίνει, όπως πολύ καλά γνωρίζουμε, ότι η πνευματική αναφορά αρμόζει σε αυτόν που μνημονεύεται: π.χ. κάθε περιοχή που μνημονεύει τον Πατριάρχη Σερβίας έχει την αναφορά της στο Πατριαρχείο Σερβίας· κάθε περιοχή που μνημονεύει τον Πατριάρχη Ρουμανίας έχει την αναφορά της στο Πατριαρχείο Ρουμανίας κ.ο.κ. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο θέλοντας να δώσει Αυτοκεφαλία στην Εκκλησία της Ουκρανίας ακύρωσε την ισχύ του γράμματος αυτού, δηλαδή την άδεια να χειροθετεί και να ενθρονίζει τον Μητροπολίτη Κιέβου ο Πατριάρχης Μόσχας.

Ουσιαστικά αυτό το γράμμα δεν ακυρώθηκε τώρα, αλλά εκείνον τον καιρό από το Πατριαρχείο Μόσχας. Ποτέ δεν εφαρμόστηκε, διότι ποτέ δεν τηρήθηκαν όλοι του οι όροι. Και δεν είναι περίεργο που από την πλευρά της Εκκλησίας της Ρωσίας δεν αναφέρουν τίποτα γι' αυτό· επικαλούνται μόνο την εκκλησιαστική συνείδηση, η οποία, όμως, διαμορφώνεται μέσα από την εκκλησιαστική πράξη, τον τρόπο, δηλαδή, με τον οποίο ενεργεί η Εκκλησία ανά τους αιώνες. Και αυτό δεν αφαι-

5. Β. Φειδά, *Το ζήτημα της Αυτοκεφαλίας της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ουκρανίας εκ πηγών απευδών*, Αθήναι 2019, σ. 26.

ρεί το δικαίωμα από το Οικουμενικό Πατριαρχείο να ανακαλέσει την ισχύ του γράμματος και να βάλει τα πράγματα στην θέση τους χάριν της σωτηρίας των πιστών.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, παρ' όλη την εισπήδηση που ουσιαστικά υπέστη στο έδαφος του από την Εκκλησία της Ρωσίας, ενήργησε μόνον τώρα που τόσος λαός ήταν καταδικασμένος να είναι σχισματικός χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Δεν κινήθηκε από τα δικά του συμφέροντα, όπως θα μπορούσε να κάνει, αλλά από την αγάπη του για την σωτηρία όλου του Ουκρανικού λαού την ώρα που ήταν μεγάλη ανάγκη.

Το 1991 η Ουκρανία έγινε ανεξάρτητο κράτος. Ως φυσικό επακόλουθο η Εκκλησία της Ουκρανίας ζήτησε από το Πατριαρχείο Μόσχας να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την Αυτοκεφαλία της. Άπασα η Ιεραρχία της Ουκρανίας με ομόφωνη απόφαση υπέγραψε το αίτημα το 1992. Ήταν όμως πολύ δύσκολο για την Εκκλησία της Ρωσίας να επιτρέψει την Αυτοκεφαλία της Ουκρανίας, διότι εάν την αναγνώριζε ως Αυτοκέφαλη, αυτό θα σήμαινε ότι θα έχανε πολλά σημαντικά εδάφη και προσκυνήματα που συνδέονται άμεσα με την ιστορία της, και ταυτόχρονα θα έχανε την επιρροή της σε αυτήν. Προτίμησε, λοιπόν, την δημιουργία σχίσματος μέσα στην Ουκρανία από το να δεχτεί την απόδοση Αυτοκεφαλίας. Ουσιαστικά δημιουργήθηκαν δύο στρατόπεδα: το ένα που υποστήριζε την ανεξαρτησία της Εκκλησίας της Ουκρανίας (σχισματικοί) και το έτερο που ήταν φίλα προσκείμενο στην Ρωσική Εκκλησία.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο επανειλημμένως ζήτησε από το Πατριαρχείο Μόσχας να δώσει λύση στο ζήτημα της Ουκρανίας· αφού, όμως, είδε την επίμονη απροθυμία από πλευράς του Πατριαρχείου Μόσχας, κινήθηκε καθηκόντως ως Μητέρα Εκκλησία, που έχει την ευθύνη και την κηδεμονική πρόνοια για την επίλυση και επάνοδο των εκκλησιαστικών πραγμάτων στην κανονική τους τροχιά, και με βάση τα προνόμια που έχει λάβει από τις Οικουμενικές Συνόδους «*εις ένότητα πάντας τούς αντιμαχομένους έκάλεσε*»⁶, για να επανέλθει η ειρήνη στην τοπική Εκκλησία της Ουκρανίας. Στους συμφωνήσαντες στην πρόσκληση της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, απέδωσε την πολυ-

6. Πρβλ. *Κοντάκιον Πεντηκοστής*

πόθητη Αυτοκεφαλία. Αν ήθελε η Εκκλησία της Ρωσίας την ενότητα στο πλήρωμα της ορθοδόξου Εκκλησίας, τα πράγματα θα ήταν εύκολα. Δυστυχώς, όμως, όπως φαίνεται, ενδιαφέρθηκε περισσότερο να μη χάσει την επιρροή της στην Ουκρανία. Και αυτό δημιούργησε μεγάλα προβλήματα στην παγκόσμιο Ορθοδοξία, αφού διέκοψε το μνημόσυνο και την κοινωνία των πιστών της με αυτούς του Οικουμενικού Πατριαρχείου και όλων όσων αναγνωρίζουν την νέα Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας.

Η στάση όμως του Οικουμενικού Πατριαρχείου είναι διαφορετική. Θα μπορούσε εύκολα να πάρει εκδίκηση με την αντίστοιχη ακοινωνησία ή με οποιεσδήποτε άλλου τύπου κυρώσεις. Αντίθετα, όμως, ενεργεί ως αληθινή Μητέρα Εκκλησία και όλα τα ανέχεται και περιμένει με υπομονή την διόρθωση των αχάριστων παιδιών της. Αυτό ευλογεί ο Θεός, όχι τις πράξεις εκδίκησης.

Πράγματι, είναι αλήθεια αυτό που λένε, ότι αυτή η Αυτοκεφαλία δεν μοιάζει με τις άλλες. Έχει όντως μια σημαντική διαφορά· είναι πολύ περισσότερο θεάρεστη, αφού με αφορμή αυτήν την Αυτοκεφαλία έχουμε και την επαναφορά στην κανονικότητα τόσων εκατομμυρίων ανθρώπων που ήταν σχισματικοί. Επίσης, ισχυρίζονται, ότι η Αυτοκεφαλία δεν έφερε το αποτέλεσμα που επιθυμούσε ο Οικουμενικός Πατριάρχης. Όμως ποιά άλλη επιθυμία θα μπορούσε να έχει εκτός από την σωτηρία αυτών των εκατομμυρίων πρώην σχισματικών; Και ο Χριστός αυτό επιζητεί· την σωτηρία των ανθρώπων. Οποιας αντιδράσεις υπάρχουν είναι προσωρινές και θα ατονήσουν, γιατί είναι ενάντια στο θέλημα του Θεού που «θέλει πάντας ανθρώπους σωθῆναι και εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν»⁷.

2. ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΗΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ

Από την Εκκλησία της Ρωσίας ισχυρίζονται ότι δεν υπήρξε μετάνοια από τους πρώην σχισματικούς που αποκαταστάθηκαν, δηλαδή

7. Α΄ Τιμ. 2, 4.

τον Μητροπολίτη Φιλάρετο και τον Μητροπολίτη Μακάριο. Η διάλυση, όμως, των «εκκλησιαστικών δομών» που υπηρετούσαν δείχνει το αντίθετο. Εκτός αυτού, δεν αρνήθηκαν την ορθόδοξη πίστη και τα δόγματα. Το αίτημά τους ήταν η Αυτοκεφαλία, διοικητικά πράγματα δηλαδή, που είχαν όλο το δικαίωμα να ζητήσουν. Οι κύριες κατηγορίες όσον αφορά τον Μητροπολίτη Κιέβου Φιλάρετο ήταν: α) ότι ηγήθηκε της αποφάσεως για να υποβληθεί αίτημα για την Αυτοκεφαλία της Ουκρανίας και β) ότι δεν παραιτήθηκε μετά από τις πιέσεις του Πατριαρχείου Μόσχας από την Μητρόπολη Κιέβου. Αφού είδε ότι δεν επιθυμεί το Πατριαρχείο Μόσχας να επιτρέψει την απόδοση Αυτοκεφαλίας στην Ουκρανία, δημιούργησε το σχισματικό Πατριαρχείο Κιέβου με αποτέλεσμα να καθαιρεθεί και να αφορισθεί από την Εκκλησία της Ρωσίας.

Πώς όμως μπορούμε να πούμε ότι δεν μετανόησε ο Μητροπολίτης Φιλάρετος; Η πράξη που έδειξε την πραγματική μετάνοιά του ήταν η απόφασή του να διαλύσει το «Πατριαρχείο Κιέβου», το οποίο υπηρετούσε για 27 ολόκληρα χρόνια. Αν δεν είχε μετανοήσει δεν υπήρχε περίπτωση να υπογράψει την διάλυσή του. Όταν όμως από την Εκκλησία της Ρωσίας λένε ότι δεν μετανόησε, ουσιαστικά εννοούν ότι δεν μετανόησε ως προς το θέμα της Αυτοκεφαλίας της Ουκρανίας. Μάλιστα θέλουν να μετανοήσει και να ζητήσει συγγνώμη σε αυτούς τους ίδιους που τον καθαίρεσαν. Δηλαδή να τους ζητήσει συγγνώμη που ήθελε την Αυτοκεφαλία της Εκκλησίας της χώρας του και όχι την εξάρτησή της από την Εκκλησία της Ρωσίας. Εκτός αυτού έξι φορές αιτήθηκε με Έκκλητο προσφυγή στο Οικουμενικό Πατριαρχείο για την αποκατάστασή του. Και ο Οικουμενικός Πατριάρχης τελικώς τον αποκατέστησε. Και στο πρόσωπο αυτού αποκατέστησε και τα πολλά εκατομμύρια Ουκρανών πιστών που ήταν και αυτοί σχισματικοί, αφού ανήκαν στο σχισματικό Πατριαρχείο Κιέβου. Μπορεί μετά την αποκατάστασή του να άλλαξε γνώμη. Αυτό όμως είναι προσωπική του επιλογή.

Εκτός από τον Μητροπολίτη Φιλάρετο, το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποκατέστησε και τον Μητροπολίτη Μακάριο, τον οποίο κατηγορούν ότι είναι αυτοχειροτόνητος. Στο πρόσωπό του αποκαταστά-

θηκαν και αυτά τα εκατομμύρια πιστών που ακολουθούσαν την σχισματική Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας. Όμως ο Μητροπολίτης Μακάριος κατηγορήθηκε αδικώς ως αυτοχειροτόνητος. Όλα τα έγγραφα της χειροτονίας του βρίσκονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Με υπομονή άντεξε και αντέχει την σκληρή και άδικη αυτή συκοφαντία. Και αυτό τον αγιάζει. Χωρίς φιλοδοξία (θα μπορούσε άνετα να ζητήσει πολλά «δικαιώματα» ως αρχηγός της πρώην σχισματικής Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Ουκρανίας) εργάζεται για το καλό του ποιμνίου του και της χώρας του.

Κάποιος όφειλε να ενδιαφερθεί γι' αυτά τα εκατομμύρια πιστών. Να αφήσει τα 99 πρόβατα και να πάει να βρει το απολωλώς⁸. Όλοι ανέμεναν αυτή η λύση να δοθεί από την Εκκλησία της Ρωσίας. Όμως μάταια. Εκατομμύρια Ουκρανών βρίσκονταν 27 χρόνια στο σχίσμα, χωρίς να ξέρουν τον λόγο. Θα πρέπει όλοι μας να χαιρόμαστε, γιατί ο Ουκρανικός λαός στο σύνολό του πλέον βρήκε «*ὁδὸν σωτηρίας*»⁹. Πολλά εκατομμύρια νέα μέλη αριθμεί η Εκκλησία του Χριστού.

3. ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΟ ΕΚΚΛΗΤΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν αναγνώρισε το σχίσμα, όπως ισχυρίζονται από την Εκκλησία της Ρωσίας, αλλά το θεράπευσε. Πλέον κανένας σχισματικός δεν υπάρχει στην Ουκρανία. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο είχε το δικαίωμα να το αποκαταστήσει, διότι, όπως αποδείχτηκε, η Ουκρανία ανήκει στην δικαιοδοσία του, κυρίως, όμως, γιατί η Εκκλησία μέσω των Οικουμενικών Συνόδων έδωσε το προνόμιο στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ως πρώτη Εκκλησία μεταξύ ίσων, να παρεμβαίνει αυτεπαγγέλτως όπου χρειαστεί, αλλά και να δέχεται Έκκλητο προσφυγή και από άλλες τοπικές Εκκλησίες και να κρίνει και να

8. Λουκ. 15, 4

9. Πρξ. 16, 17.

διευθετεί τις υποθέσεις τους¹⁰. Ακόμη αυτό μόνο φέρει την ευθύνη για την επαναφορά στους κόλπους της Εκκλησίας αιρετικών και σχισματικών¹¹. Ρυθμίζει, δηλαδή, τα εκκλησιαστικά πράγματα σαν ανώτατο δικαστήριο. Αυτό το προνόμιο υπήρχε από αρχαιοτάτων χρόνων, όταν ο Πάπας Ρώμης δίκαιε υποθέσεις που αφορούσαν άλλα Πατριαρχεία. Για το Οικουμενικό Πατριαρχείο το δικαίωμα να δέχεται το Έκκλητον και από τους άλλους Πατριαρχικούς Θρόνους της Ανατολής συνδέεται με τον 28ο κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, σύμφωνα με τον οποίο στον Θρόνο της Νέας Ρώμης δίδονται «τα ίσα πρεσβεία» με αυτά της Πρεσβυτέρας Ρώμης¹². Επίσης, αυτό διασφαλίζεται από τους υπ' αριθμ. 9 και 17 κανόνες της ίδιας Οικουμενικής Συνόδου¹³. Η Εκ-

10. Αρχιμ. Καλλίνικου Δελικάνη, *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακίου σωζόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰ Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου (1574-1863) περισυλλεγένητα καὶ συναρμολογηθέντα* κελεύσει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ΄, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1904, σ. δ΄-ε΄: «Οὐ μόνον περὶ δογμάτων ... ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς σχετικῶς σπουδαίοις ἐπὶ μέρους ζητήμασι τοῖς ἐνδιαφέρονσι ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ἢ κηδεμονικὴ πρόνοια καὶ ἀντίληψις τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας παρεμβαιούσης –ποῖ μὲν αὐτεπαγγέλτως καὶ ὡς ἐκ καθήκοντος, ποῖ δὲ κατ' ἐπίκλησιν τῶν ἐνδιαφερομένων– καὶ παρεχούσης τὴν ἀποτελεσματικὴν αὐτῆς συμβολὴν πρὸς διαίτησιν καὶ ἐπίλυσιν διαφορῶν ἀναφυσειῶν μεταξὺ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, πρὸς διευθέτησιν διαφωνιῶν μεταξὺ ποιμένων καὶ ποιμνίου...».

11. Ματθαίου Βλαστάρεως, *Σύνταγμα κατὰ στοιχείων τῶν ἐμπεριειλημμένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσι*, εκδ. Γ. Ράλλη – Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, ἐν Ἀθήναις 1859, τ. II, σ. ζ΄: «τῶ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Προέδρῳ ἔξεστι ... καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις Θρόνοις γινομένας ἀμφισβητήσεις ἐπιτηρεῖν καὶ ἀνορθοῦσθαι καὶ πέρας ἐπιτιθέναι ταῖς κρίσεσιν· ὡσαύτως καὶ μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς ἀμαρτημάτων καὶ αἱρέσεων, αὐτὸς καὶ μόνος καθίσταται διαιτητῆς τε καὶ γνώμων».

12. «τῶ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῶ αὐτῶ σκοπῶ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῶ τῆς Νέας Ρώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ».

13. Κανὼν Θ΄: «Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοῖ, καταλαμβανέτω τὸν ἑξαρχὸν τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῶ δικάζεσθω». Κανὼν ΙΖ΄: «Εἰ δὲ

κλησία της Ρωσίας στηρίζεται μόνο σε ένα σχόλιο του Ιωάννου Ζωναρά, κανονολόγου του 12^{ου} αιώνα, στον 17^ο κανόνα που ήδη αναφέρθηκε («οὐ γὰρ δεῖ καὶ τοὺς ἄκοντας ἐλκῦσαι δικάσαι παρ' αὐτῶ») ¹⁴, αψηφώντας, όμως, τους σύγχρονους του Ιωάννου Ζωναρά ερμηνευτές του ίδιου κανόνα ¹⁵, αλλά και την Ιερά Παράδοση και εκκλησιαστική πράξη που είναι ανώτερες από κάθε ερμηνευτή. Και ήταν τόσο εδραιωμένο αυτό στην Ιερά παράδοση της Εκκλησίας, που στην ερώτηση του Ρωσικού κλήρου προς τους Πατριάρχες της Ανατολής το 1663, αν το Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει το δικαίωμα να κρίνει υποθέσεις άλλων τοπικών Εκκλησιών, όλοι οι Πατριάρχες ομοφώνως απάντησαν καταφατικά και ότι μόνο το Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει αυτό το δικαίωμα ¹⁶.

Η ιστορία της Εκκλησίας είναι γεμάτη από περιπτώσεις Εκκλήτου προσφυγής στο Οικουμενικό Πατριαρχείο από άλλες τοπικές Εκκλησίες. Μάλιστα και το Πατριαρχείο της Μόσχας έχει με την χρήση της Εκκλήτου προσφυγής καταφύγει στον Οικουμενικό Θρόνο για την λύση δυσεπίλυτων προβλημάτων που είχε να αντιμετωπίσει. Λόγου χάρι, ο Πατριάρχης Μόσχας Αδριανός (1690-1700), ο οποίος πιεζόταν από τον τσάρο Μ. Πέτρο να χειροτονήσει τον λατινόφρονα Διονύσιο στην επισκοπή Λούτσκ, απευθύνθηκε και έκρινε αναγκαία την άμεση

τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῶ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῶ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω».

14. Το σχόλιο του Ιωάννου Ζωναρά ουσιαστικά αναφέρεται στο αν έχει το δικαίωμα το Οικουμενικό Πατριαρχείο να παρεμβαίνει αυτεπαγγέλτως ή όχι και έξω από τα όρια της δικαιοδοσίας του· αν, δηλαδή, μπορεί να παρεμβαίνει μετά από αίτημα κάποιας Εκκλησίας ή από μόνο του, όταν αυτό κρίνει. Δεν αμφισβητεί σε καμία περίπτωση το Έκκλητον που είναι η εκούσια προσφυγή στο Οικουμενικό Πατριαρχείο για την επίλυση οποιασδήποτε υποθέσεως των ενδιαφερομένων Εκκλησιών.

15. Τ. Μπαρσόφ, *Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και η εξουσία του επί της Ρωσικής Εκκλησίας*, Αγ. Πετρούπολη 1878, σ. 198-199.

16. «Εἰ τῶ Κωνσταντινουπόλει θρόνῳ ἐφεῖται πᾶσα κρίσις ἄλλων Ἐκκλησιῶν ... Ἡ ὁμόφωνη ἀπόκρισις τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν ἦταν σαφής: Τὸ προνόμιον τοῦτο τῶ πάπᾳ Ῥώμης ἦν πρὸ τοῦ διαρραγῆναι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ... ἥδη δὲ διαρραγέντος, αἱ ὑποθέσεις αὐταὶ τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀναφέρονται καὶ παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις λαμβάνουσιν, ὡς τὰ ἴσα πρωτεῖα κατὰ τοὺς κανόνας ἔχοντος τῆς παλαιᾶς Ῥώμης». Βλ. Β. Φειδά, *ό.π.*, σ. 74-75.

παρέμβαση του Οικουμενικού Πατριάρχη για την αποτροπή της¹⁷. Δεν υπάρχει μέχρι σήμερα στην ιστορία της ορθόδοξου Εκκλησίας κάποια εξαίρεση που να αποδεικνύει ότι κατατέθηκε κάποτε αίτημα σε άλλον Προκαθήμενο εκτός του Οικουμενικού Πατριάρχη. Και είναι φανερό ότι το Πατριαρχείο Μόσχας προσπαθεί να πλήξει με οποιονδήποτε τρόπο το κανονικό δικαίωμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου να δεχθεί το Έκκλητον του καθαιρεθέντος Μητροπολίτη Κιέβου Φιλαρέτου και να τον αποκαταστήσει στην εκκλησιαστική κοινωνία. Διότι όποιος αποδέχεται αυτό το προνόμιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου (το Έκκλητον), αποδέχεται και την αποκατάσταση των πρώην σχισματικών στην Ουκρανία.

4. ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΙΣΧΥ Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΗΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΙ

Δυστυχώς, από την Εκκλησία της Ρωσίας αγνοούν (εσκεμμένα ίσως) πολλά αντίστοιχα και δυσκολότερα περιστατικά, τα οποία αντιμετώπισε η ορθόδοξη Εκκλησία στην υπερχλιετή ιστορία της. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

α) Ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων χειροτονήθηκε επίσκοπος από Αρειανούς. Έπειτα προσήλθε στην Ορθοδοξία και έγινε δεκτός ως Αρχιερέας όχι μόνο αυτός, αλλά και οι υπ' αυτού χειροτονηθέντες χωρίς αναχειροτονία.

β) Όλοι οι χειροτονηθέντες από τον Πέτρο τον Μογγό τον αιρετικό, αφού αποτάθηκαν την αίρεση των Ευτυχιανών και παραδέχτηκαν την εν Χαλκηδόνα Σύνοδο, έγιναν δεκτοί από την του Χριστού Εκκλησία στους οικείους τους βαθμούς χωρίς αναχειροτονία.

γ) Στον Βίο του αγίου Σάββα του Ηγιασμένου αναφέρεται ότι όταν εκοιμήθη ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Ηλίας, προχειρίσθη από τους Σεβηριανούς στον Θρόνο ο Ιωάννης, ο ομόφρονάς τους, ο οποίος με

17. Β. Φειδά, ό.π., σ. 75-76.

την εισήγηση των αγίων Σάββα και Θεοδοσίου, ασπασθηκε την ορθόδοξη πίστη. Το γεγονός όμως ότι έλαβε την χειροτονία από αιρετικούς δεν του καταλογίσθηκε¹⁸.

Επίσης κάτι ανάλογο έγινε και με την Εκκλησία της Βουλγαρίας, η οποία βρισκόταν σε σχίσμα 75 χρόνια. Το 1945 αποκαταστάθηκε το σχίσμα και, φυσικά, όλοι οι επίσκοποι, ιερείς και διάκονοι δεν αναχειροτονήθηκαν, παρόλο που όλοι ήταν πρώην σχισματικοί.

Ας σημειωθεί, επίσης, ότι ο όσιος Εφραίμ ο Κατουνακιώτης, ο νέος Άγιος της Εκκλησίας, χειροτονήθηκε ιερέας το 1936 από τον παλαιομερολογίτη Αρχιερέα Κυκλάδων Γερμανό, τον οποίο είχε καθαιρέσει η επίσημη Εκκλησία. Ενώ, λοιπόν, ο όσιος Εφραίμ δεν είχε χειροτονηθεί από κανονικό ιεράρχη, η Εκκλησία τον έκανε δεκτό στους κόλπους της χωρίς αναχειροτονία (μετά την αποκάλυψη που είχε ο όσιος Ιωσήφ ο Ησυχαστής, που είχε ως αποτέλεσμα να αφήσει τόσο αυτός όσο και ο όσιος Εφραίμ ο Κατουνακιώτης τον ζηλωτισμό) και τον κατέταξε στη χορεία των Αγίων της¹⁹.

Είναι άδικο που το Πατριαρχείο Μόσχας κατηγορεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο για αναγνώριση αντικανονικών χειροτονιών, τη στιγμή που το 2007 έπραξε ακριβώς το ίδιο με την Ρωσική Εκκλησία της διασποράς (ROCOR). Αυτούς που σχεδόν για έναν αιώνα τους θεωρούσε σχισματικούς, τους αποκατέστησε με μία απλή υπογραφή²⁰ και δέχτηκε όλα τα μυστήριά τους χάριν της ενότητας. Για αποστολική διαδοχή όμως, ούτε λόγος.

Τέτοιες αποφάσεις τις παίρνει η Εκκλησία οικονομικώς ανά τους αιώνες για να υπάρχει ενότητα και σωτηρία για τον άνθρωπο. Δεν λειτουργεί τυπολατρικά και ορθολογιστικά. Λειτουργεί σωτηριολογικά. Ο σκοπός της είναι η σωτηρία των ανθρώπων. Πώς να σώσει, όχι πώς

18. Για άλλα παραδείγματα, βλ. τη μελέτη του Μητροπολίτη Χίου Γρηγορίου, *Περί ενώσεως των Αρμενίων μετά της Ανατολικής Ορθόδοξου Εκκλησίας, εν έτει 1871*.

19. Βλ. το άρθρο του Ιερομ. Αντίπα, «Σχισματικοί που επέστρεψαν στην Εκκλησία και αγίασαν»: <https://orthodoxia.info/news/σχισματικοί-που-επέστρεψαν-στην-εκκλ/>

20. Υπογραφή της Συνθήκης Κανονικής Επανένωσης της ROCOR με το Πατριαρχείο Μόσχας.

να καταδικάσει. Δεν δημιούργησαν οι κανόνες την Εκκλησία, αλλά η Εκκλησία δημιούργησε τους κανόνες. Και όπου χρειαστεί «*ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται*»²¹. Έχουμε, όπως είδαμε, πολύ πιο σκανδαλώδη γεγονότα, που αναγνωρίστηκαν επίσκοποι χειροτονηθέντες από αιρετικούς, οι οποίοι προκάλεσαν μεγάλη ζημιά στην Εκκλησία. Η περίπτωση της Ουκρανίας είναι πολύ πιο εύκολη από τόσες δύσκολες περιπτώσεις που αντιμετώπισε η Εκκλησία στο παρελθόν με τους αιρετικούς. Εδώ οι διαφορές είναι διοικητικές (αίτημα Αυτοκεφαλίας) και όχι δογματικές. Εκεί όμως δέχτηκαν χειροτονίες που έγιναν από ανθρώπους με αντίθεση στο δόγμα, δηλαδή από αιρετικούς.

Ακόμα, μη ξεχνάμε ότι η Εκκλησία δέχεται και το αεροβάπτισμα, το οποίο κάνουν λαϊκοί σε βρέφη πριν από τον θάνατο. Επίσης, στον Βίο του Μεγάλου Αθανασίου διαβάζουμε, ότι όταν ήταν παιδί, παίζοντας, βάπτισε κάποια άλλα παιδιά και η Εκκλησία δέχτηκε αυτό το βάπτισμα²². Το Άγιο Πνεύμα «*ὅπου θέλει πνεῖ*»²³. Δεν υπάρχει λογική εξήγηση. Μήπως δεν μπορεί ο Θεός «*ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγειραὶ τέκνα τῷ Ἀβραάμ;*»²⁴.

5. ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΕΥ ΙΣΩΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΥΝ ΩΣ ΠΑΠΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Είναι γνωστό ότι τα πρεσβεία τιμής του Οικουμενικού Πατριάρχη έχουν κατοχυρωθεί από τις Οικουμενικές Συνόδους. Με αποφάσεις των Δ' και ΣΤ' Οικουμενικών Συνόδων, στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως απονέμονται τα ίσα πρεσβεία τιμής με αυτά του Πάπα Ρώμης. Έτσι μετά το σχίσμα των Εκκλησιών (1054), παρέμεινε ο μόνος έχων αυτά τα πρεσβεία. Η ιστορία και οι κανόνες των Οικουμενικών

21. *Εβρ.* 7, 12

22. Η παράδοση αυτή θησαυρίζεται στην *Εκκλησιαστική Ιστορία* του ιστορικού του Δ' αιώνα Ρουφίνου και από εκεί περνά στη σχετική με τον άγιο Αθανάσιο Αλεξανδρείας βυζαντινή αγιολογική παράδοση.

23. *Ιωάν.* 3, 8.

24. Πρβλ. *Μτθ.* 3, 9.

Συνόδων μας δείχνουν τον πρωτεύοντα ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αλλά και ποιό είναι το περιεχόμενο αυτού του ρόλου²⁵. Τα πρεσβεία τιμής δεν είναι απλώς ένα τυπικό προβάδισμα, αλλά έχουν και κανονικές αρμοδιότητες, μεταξύ των οποίων είναι και η χορήγηση της Αυτοκεφαλίας. Όλες οι Αυτοκεφαλίες και οι Πατριαρχικές αξίες των νεότερων τοπικών Εκκλησιών δόθηκαν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο έδωσε το Αυτοκέφαλο σε όλες τις τοπικές Εκκλησίες από την Ρωσία τον 16^ο αιώνα και έπειτα στις άλλες, με τελευταία την Ουκρανία²⁶. Τώρα από το Πατριαρχείο της Μόσχας στο θέμα της Ουκρανίας, ζητούν απόδοση Αυτοκεφαλίας μόνο με την συναίνεση όλων των τοπικών Εκκλησιών, με κάποια μορφή Πανορθόδοξου Συνόδου. Όμως καμία Αυτοκεφαλία δεν δόθηκε με Πανορθόδοξη Σύνοδο, εφόσον αυτό είναι αποκλειστικό προνόμιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Τις αποφάσεις δεν τις παίρνει μόνος του ο Οικουμενικός Πατριάρχης, αλλά με την περί αυτόν Ιερά Σύνοδο, γιατί στην ορθόδοξη Εκκλησία υπάρχει συνοδικότητα· δεν υπάρχει το αλάθητο του Πάπα. Πολλές αποφάσεις έχουν αλλάξει ή έχουν καθυστερήσει με την περταίρω εξέταση των θεμάτων που ζητούν συνοδικοί Αρχιερείς. Και το υγιές είναι ότι όλοι οι συνοδικοί Αρχιερείς αλλάζουν κατά τακτά διαστήματα, κάτι που εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των αποφάσεων.

Το Πατριαρχείο Μόσχας θέλοντας να ακυρώσει τα προνόμια που απέδωσε η Εκκλησία μέσω των Οικουμενικών Συνόδων στο Οικουμενικό Πατριαρχείο επινόησε έναν νέο τρόπο πραγματοποίησης Συνόδων μέσα από την συναίνεση του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Μια τέτοια συνάντηση έγινε στο Αμμάν της Ιορδανίας και φυσικά ήταν καταδικασμένη να αποτύχει, αφού δεν έχει καμία σχέση με την Ιερά παράδοση της Εκκλησίας. Είναι πλέον φανερό ότι κάποιοι δεν μπορούν ή δεν θέλουν να ακολουθήσουν την πεπατημένη και ασφαλή οδό

25. Τ. Μπαρσόφ, ό.π., σ. 232-233.

26. Ρωσία 1589, Ελλάδα 1850, Σερβία 1879, Ρουμανία 1885, Πολωνία 1924, Αλβανία 1937, Βουλγαρία 1945, Γεωργία 1990, Τσεχία 1998, Ουκρανία 2019.

της παραδόσεως και της ιστορίας της Εκκλησίας και ψάχνουν να βρουν νέες «πλατφόρμες» για την πραγματοποίηση Συνόδων.

Αναμφίβολα, κεφαλή της ορθοδόξου Εκκλησίας είναι ο Χριστός, και, αδιαμφισβήτητα, η συνοδικότητα πάντοτε υπάρχει στην ορθόδοξη Εκκλησία. Όμως σε κάθε Σύνοδο ένας είναι που την συγκαλεί και προεδρεύει. Στο Πατριαρχείο Μόσχας ο Πατριάρχης Κύριλλος, στο Πατριαρχείο Σερβίας ο Πατριάρχης Ειρηναίος, στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος ο Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος κοκ. Έτσι, λοιπόν, σύμφωνα με την καθιερωμένη κανονική παράδοση και εκκλησιαστική πράξη, στις συνάξεις των Προκαθημένων όλων των τοπικών Εκκλησιών ο συγκαλών και προεδρεύων είναι πάντοτε ο Οικουμενικός Πατριάρχης.

Ακούγονται πολλές γνώμες που δεν έχουν σχέση με την Ιερά παράδοση της Εκκλησίας. Ακόμα και *«ότι στην συνάντηση του Αμμάν όλοι ήταν ίσοι, καθισμένοι σε στρογγυλό τραπέζι, και ότι έτσι είναι το σωστό και ότι έτσι πρέπει να γίνονται οι Πανορθόδοξες συνάξεις. Χωρίς κεφαλή, γιατί κεφαλή είναι ο Χριστός»*. Κανείς δεν αμφισβήτησε ότι κεφαλή της Εκκλησίας είναι ο Χριστός. Αυτά όμως είναι πράγματα ξένα προς την ορθόδοξη παράδοση και επικίνδυνα. Ποτέ δεν έπραξε έτσι η Εκκλησία. Πάντοτε υπήρχε κάποιος, ο οποίος ήταν πρώτος εις τύπον και τόπον Χριστού. Βλέπουμε π.χ. στην θεία Λειτουργία πάντα ένας είναι που προεξάρχει και τελεί το Μυστήριο. Μπορεί να είναι όλοι ίσοι στον βαθμό, κάποιος, όμως, πρέπει να είναι πρώτος εις τύπον Χριστού. Ακόμη και στην πρώτη Αποστολική Σύνοδο υπήρχε κάποιος επικεφαλής· ο άγιος Ιάκωβος ο αδελφόθεος. Απόστολοι ήταν όλοι· όμως κάποιος προήδρευσε στην Σύνοδο και κατηύθυνε την συζήτηση. Δεν μπορεί, λοιπόν, να είναι ακέφαλη μια Σύνοδος.

Στην συνάντηση του Αμμάν έχουμε ένα πλήγμα στην Ιερά παράδοση της ορθοδόξου Εκκλησίας. Όλοι οι διαλογισμοί των συντελεστών αυτής της «αδελφικής σύναξης» έγιναν φανεροί. Σκοπός ήταν (και είναι) να υποβαθμιστεί ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριάρχου στην Ορθοδοξία. Να μην έχει το δικαίωμα να είναι ρυθμιστής των εκκλησιαστικών πραγμάτων, να χορηγεί Αυτοκεφαλίες, να δέχεται Έκκλητο προσφυγή από άλλες τοπικές Εκκλησίες κλπ. Να παραμείνει μόνο το

πρωτείο τιμής τυπικά, χωρίς την ύπαρξη όλων των προνομίων που η Εκκλησία μέσω των Οικουμενικών Συνόδων του έδωσε.

Αυτά όλα, όμως, είναι πράγματα τα οποία είναι καθιερωμένα μέσα στην παράδοση της ορθοδόξου Εκκλησίας, η οποία βαδίζει έτσι πολλούς αιώνες. Και εμείς, πορευόμενοι μέσα σε αυτά που μας παρέδωσε η Εκκλησία, πορευόμαστε με ασφάλεια. Όλα τα άλλα είναι επικίνδυνοι νεωτερισμοί και γνώμες αυτών που ενοχλούνται για τα προνόμια που έδωσε η Εκκλησία στον Οικουμενικό Πατριάρχη. Και είναι σημαντικό ότι δεν τα πήρε μόνος του, ούτε τα απαίτησε, αλλά τα έδωσαν Οικουμενικές Σύνοδοι και, δυστυχώς, όποιος τα αμφισβητεί, αμφισβητεί τις αποφάσεις πολλών θεοφόρων Πατέρων. Και είναι όλα καρποί του Αγίου Πνεύματος που είναι τέλειος Θεός, και ό,τι δημιούργησε ο Θεός είναι τέλειο και δεν θέλει διόρθωση. Δεν μπορεί να γίνει καλύτερο. Εάν παρέμβουμε, μπορούμε να το κάνουμε μόνο χειρότερο.

Ο Πατριάρχης, λοιπόν, δεν είναι Πάπας και πρώτος άνευ ίσων. Δεν κάνει τίποτε παραπάνω από ό,τι επιτάσσουν τα προνόμια που του χορήγησε η Εκκλησία, τα οποία του αναθέτουν την ευθύνη και την μέριμνα για την ευστάθεια όλων των λοιπών τοπικών Εκκλησιών²⁷.

6. ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ ΕΧΟΥΝ ΔΙΚΑΙΟ, ΑΦΟΥ ΔΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΠΡΩΗΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΟΛΕΣ ΟΙ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Η αναγνώριση κάποιας νέας Αυτοκεφάλου Εκκλησίας είναι μια διαδικασία που μπορεί να κρατήσει πολλές δεκαετίες. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το Πατριαρχείο Βουλγαρίας αναγνωρίστηκε μετά από 75 χρόνια, ενώ η Εκκλησία της Πολωνίας αναγνωρίστηκε πλήρως μετά από 24 χρόνια.

Τα αντίποινα που υπέβαλλε το Πατριαρχείο Μόσχας στις Εκκλησίες που αναγνώρισαν την νέα Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας

27. Αρχιμ. Καλλίνικου Δελικάνη, ό.π., σ. ια': «έφθασεν ό καθ' ήμᾶς Οίκουμενικός Θρόνος Κανονικήν πλουτισθήναι δύναμιν ώς και τὰς προβαλλομένας επί διαίτησιν αὐτῶ ἀνακρίνειν ὑποθέσεις, τὰς τ' ἐπισυμβαινούσας ἀταξίας ταῖς ἐν ἑτέροις κλίμασι τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις καταστέλλειν, κάπὶ τὸ εὐθετον ματαρρυθμίζειν τὰ τοιαῦτα».

είναι η ακοινωνησία, η άρση της οικονομικής υποστήριξης και φυσικά η απειλή της παράνομης εισπήδησης στα εδάφη τους με την ίδρυση ενοριών, χωρίς ευλογία από τους τοπικούς Αρχιερείς. Η διακοπή της μνημόνευσης και η ακοινωνησία είναι μέτρα τα οποία χρησιμοποιεί η Εκκλησία για σκοπούς παιδαγωγικούς. Δυστυχώς, όμως, στην περίπτωση της Εκκλησίας της Ρωσίας βλέπουμε πως χρησιμοποιούνται ως εκδικητικά μέσα για αυτούς που δεν συμφωνούν με τους ιδιοτελείς σκοπούς τους.

Ως αντίποινα για την αναγνώριση της Εκκλησίας της Ελλάδος έλαβε μία απόφαση άνευ προηγουμένου στα εκκλησιαστικά χρονικά: Διέκοψε την κοινωνία με τις ελληνικές Μητροπόλεις των οποίων οι Μητροπολίτες τάχτηκαν υπέρ της αναγνώρισης της νέας Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Ουκρανίας, ενώ διατήρησε την κοινωνία με τις ελάχιστες Μητροπόλεις, των οποίων οι Μητροπολίτες αντιτάχθηκαν στην αναγνώριση. Είναι, λοιπόν, φανερή η προσπάθεια της Ρωσικής Εκκλησίας να διαιρέσει την ελληνική Εκκλησία σε επίπεδο Μητροπόλεων²⁸, αλλά και να προειδοποιήσει εμμέσως και τις άλλες κατά τόπους Εκκλησίες, οι οποίες γνωρίζουν πολύ καλά τα προβλήματα που μπορεί να προκαλέσει η πολιτικά και οικονομικά πανίσχυρη Ρωσική Εκκλησία στις περιοχές τους, όπως ήδη έχει προκαλέσει στην παγκόσμιο Ορθοδοξία, αποκόπτοντας τους Ρώσους πιστούς από την κοινωνία με αυτούς που έχουν ήδη αναγνωρίσει. Πρόκειται, άλλωστε, για την μεγαλύτερη σε πληθυσμό Εκκλησία.

Είναι αλήθεια ότι οι Ρώσοι πιστοί είναι πολύ καλοί και πολύ ευλαβείς. Δεν υπολογίζουν τον κόπο και την θυσία. Και το βασικότερο, κάνουν υπακοή στην Εκκλησία τους. Κανείς δεν μπορεί να τους καταλογίσει ως σφάλμα το γεγονός ότι κάνουν υπακοή. Οι περισσότεροι, βέβαια, έχουν τις αντιρρήσεις τους, όμως δεν μπορούν να κάνουν κάτι, αν δεν δοθεί εντολή από την Εκκλησία τους. Άλλοι πράττουν κατά συνείδηση, χωρίς να υπολογίζουν τις απαγορεύσεις. Είχαν τόσα χρόνια την αθεΐα και τον κομμουνισμό και πάνω που πήγαν να αρχίσουν να χαίρονται την Ορθοδοξία, τους αποκόπτουν.

28. Βλ. Α. Μασσαβέτα, *ό.π.*, σ. 419.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βλέπουμε ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο ενεργεί με επίγνωση της ευθύνης που έχει, όντας η πρώτη Εκκλησία μεταξύ ίσων· της ευθύνης που ανέλαβε μέσω των προνομίων που του απέδωσαν οι Οικουμενικές Σύνοδοι. Και ο Οικουμενικός Πατριάρχης γνωρίζει ότι θα ήταν υπόλογος ενώπιον του Θεού, αν άφηνε αυτά τα εκατομμύρια ανθρώπων να παραμείνουν στο σχίσμα. Είχε το χρέος να το πράξει και να δώσει την λύση.

Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε το Ουκρανικό εκκλησιαστικό ζήτημα με τα θαύματα του Κυρίου. Οι Φαρισαίοι έβλεπαν τα θαύματα, αλλά κατηγορούσαν τον Κύριο ότι κατέλυε το Σάββατο. Ήταν προσκολλημένοι στις διατάξεις του Νόμου²⁹. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν το μεγαλείο του Θεού· ότι, δηλαδή, είναι ανώτερος και πάνω από τον Νόμο. Τον κατηγορούσαν για δαιμόνιο³⁰ και Αυτός έσωζε τους ανθρώπους.

Βλέπουμε ότι η Εκκλησία της Ρωσίας περιπίπτει σε όλα αυτά που κατηγορεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο:

α) Κατηγόρησε για εισπήδηση στο έδαφός της, ενώ η ίδια έχει κάνει εισπήδηση στο έδαφος της Ουκρανίας που ανήκε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και συνεχίζει να κάνει εισπηδήσεις σε περιοχές που ανήκουν σε αυτό. Επιπλέον, απειλεί με εισπήδηση σε όλες τις Εκκλησίες που αναγνωρίζουν την νέα Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας.

β) Κατηγορεί για αναγνώριση πρώην σχισματικών, έχοντας κάνει ακριβώς το ίδιο (μη έχοντας το κανονικό δικαίωμα) με την Ρωσική Εκκλησία της διασποράς (ROCOR).

γ) Επικαλείται εσφαλμένως την εκκλησιαστική συνείδηση, αφηφώντας την Ιερά παράδοση της Εκκλησίας που δημιουργεί την εκκλησια-

29. Μρκ. 2, 27: *Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον.*

30. *Ιωάν.* 8, 48-49.

στική συνείδηση και που μας υπαγορεύει τον ρόλο του Οικουμενικού Πατριάρχη και ενεργεί με πράξεις ξένες προς την καθιερωμένη κανονική παράδοση και προς αυτήν την εκκλησιαστική πράξη.

δ) Κατηγορεί τον Οικουμενικό Πατριάρχη ότι θέλει να είναι πρώτος άνευ ίσων, ενώ την ίδια ώρα προσπαθεί να οργανώσει Συνόδους (μη έχοντας το κανονικό δικαίωμα) με σκοπό την υποβάθμιση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, έτσι ώστε να έχει η ίδια ρυθμιστικό ρόλο στα θέματα της Ορθοδοξίας.

ε) Κατηγορεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο ότι δημιούργησε σχίσμα, την ώρα που απαγορεύει την κοινωνία και την μνημόνευση αυτών που αναγνωρίζουν την νέα Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας. Το σχίσμα έγινε από την Εκκλησία της Ρωσίας και όχι από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Όλες οι κατά τόπους Εκκλησίες έχουν κοινωνία με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αντίθετα, η Εκκλησία της Ρωσίας διέκοψε την κοινωνία με εκείνες που αναγνώρισαν την νέα Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας.

Είναι γεγονός ότι η Αυτοκεφαλία της Ουκρανίας είναι μια τετελεσμένη εκκλησιαστική πράξη. Και σιγά-σιγά θα πρέπει όλοι μας να το αποδεχτούμε. Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ουκρανίας είναι κάτω από την ευλογία της Μητρός Εκκλησίας, που παρείχε σε όλες τις Εκκλησίες την Αυτοκεφαλία· και αυτό χαριτώνει τους αδελφούς ορθόδοξους της Ουκρανίας. Ο χρόνος θα δείξει ότι *«τὰ γενόμενα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οὐ παραγίνονται»*.

Πολλοί νομίζουν ότι είναι ομολογητές της πίστεως κατακρίνοντας και υβρίζοντας τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Όμως η αληθινή ομολογία είναι η στήριξη της αλήθειας που μας υπαγορεύουν οι κανόνες και η Ιερά παράδοση της Εκκλησίας. Και στο συγκεκριμένο Ουκρανικό ζήτημα, η στήριξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου που σύμφωνα με αυτά ενήργησε. Έτσι έκαναν και στους Αγίους των Συναξαρίων. Τους συκοφαντούσαν, τους κατηγορούσαν, τους έβριζαν και αυτοί συγχωρούσαν και ευλογούσαν τους εχθρούς τους. Αυτό συμβαίνει και σήμερα με τους ανθρώπους που νομίζουν πως εργάζονται για την Ορθοδοξία και πως ομολογούν την πίστη τους βρίζοντας και συκοφαντώντας

τον Οικουμενικό Πατριάρχη, ο οποίος όλους τους ευλογεί. «*Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἄγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν*»³¹. Ὅσο κι αν τον κατηγορούν και επιθυμούν να κάνουν τον κόσμο να τον μισήσει, δεν θα τα καταφέρουν, γιατί ο Θεός γνωρίζει την αλήθεια.

Αν κάποιος ασχοληθεί αντικειμενικά με αυτά τα ζητήματα, καταλαβαίνει που βρίσκεται η αλήθεια και θα γνωρίσει ποιο είναι το θέλημα του Θεού. Αν κάποιος είναι καλοπροαίρετος και πιστεύει ότι δεν είναι αλάθητος, τότε ίσως σκεφτεί πως κάποιες γνώμες του πάνω στο ζήτημα αυτό είναι εσφαλμένες. Το δυστύχημα είναι για αυτόν που δεν πιστεύει ότι μπορεί να κάνει λάθος. Θα παραμείνει στις γνώμες του, που νομίζει πως είναι οι μόνες σωστές.

Η Εκκλησία πάντοτε είχε τέτοιου είδους ταραχές, γιατί όπου υπάρχουν άνθρωποι, υπάρχουν και προβλήματα. Αλλά πάντοτε βαδίζει μπροστά, στηριζόμενη στις Θείες Γραφές, στις Ιερές παραδόσεις της και σε αυτά που καλώς θέσπισαν οι θεοφόροι Πατέρες.

Ιερομόναχος Νικήτας Παντοκρατορινός

31. *Ρωμ.* 10, 2-3.

**ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ**

Συνήλθεν, υπό τήν προεδρίαν τῆς Α.Θ.Παναγιότητος, ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος εἰς τὰς τακτικάς αὐτῆς συνεδρίας κατά τὰς ἡμέρας 9-11 τ.μ. Ὀκτωβρίου 2018. Κατ' αὐτήν ἐξητάσθησαν καί συνεζητήθησαν τὰ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει περιλαμβανόμενα θέματα.

Τό ἱερόν σώμα ἠσχολήθη ἰδιαίτερος καί διά μακρῶν μέ τό ἐκκλησιαστικόν θέμα τῆς Οὐκρανίας, παρόντων καί τῶν Ἐξάρχων τῶν ἀποσταλέντων εἰς Οὐκρανίαν, ἦτοι τοῦ Πανιερ. Ἀρχιεπισκόπου Παμφίλου κ. Δανιήλ καί τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Edmonton κ. Ἰλαρίωνος, καί, κατόπιν διεξοδικῶν συζητήσεων, ἀπεφάσισε:

- 1) Νά ἀνανεώσῃ τήν ἤδη εἰλημμένην ἀπόφασιν ὅπως τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον χωρήσῃ εἰς τήν χορήγησιν αὐτοκεφαλίας εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας.*
- 2) Νά ἀνασυστήσῃ τό ἐν Κιέβῳ τό γε νῦν Σταυροπήγιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἐν ἐκ τῶν πολλῶν ἐν Οὐκρανίᾳ Σταυροπηγίων Αὐτοῦ ἐκ τῶν παρελθόντων αἰώνων.*
- 3) Κατά τὰς κανονικάς προνομίας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὅπως δέχεται ἐκκλήτους προσφυγᾶς ἀρχιερέων καί ἄλλων κληρικῶν ἐκ πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, νά δεχθῆ τὰς σχετικές αἰτήσεις τοῦ Φιλαρέτου Ντενισένκο καί τοῦ Μακαρίου Μαλετίτς καί τῶν σὺν αὐτοῖς, οἵτινες εὐρέθησαν ἐν σχίσματι ὄχι διά δογματικούς λόγους, καί νά ἀποκαταστήσῃ αὐτούς μὲν εἰς τόν ἀρχιερατικόν ἢ ἱερατικόν αὐτῶν βαθμόν, τούς δέ πιστούς αὐτῶν εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν.*
- 4) Νά ἄρῃ τήν ἰσχύν τοῦ Συνοδικοῦ Γράμματος Ἐκδόσεως τοῦ ἔτους 1686, τοῦ ἐκδοθέντος διά τὰς τότε περιστάσεις, διά τοῦ ὁποῦ ἐδίδετο, κατ' οἰκονομίαν, τό δικαίωμα εἰς τόν Πατριάρχην Μόσχας νά χειροτονῆ τόν ἐκάστοτε Μητροπολίτην Κιέβου, ἐκλεγόμενον ὑπό τῆς Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ καί ὀφείλοντα νά μνημονεύῃ "ἐν πρώτοις" τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς ἐνδειξιν κανονικῆς ἐξαρτήσεως.*
- 5) Νά κάμῃ ἐκκλησίαν πρὸς πάσας τὰς ἐμπλεκόμενας πλευράς νά ἀποφεύγουν καταλήψεις Ναῶν, Μονῶν καί ἄλλων περιουσιακῶν στοιχείων, ὡς καί πᾶσαν πρᾶξιν βίας καί ἐκδικητικότητος, εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.*